

Fiskális impulzusok területi hatásainak modellezése

Kocziszky György:

Miskolci Egyetem

A közgazdasági szakirodalom egyik állandóan visszatérő kérdése az állam monetáris és fiskális szerepvállalásának mértéke és hatékonysága. Tanulmányunk ezeknek a beavatkozásoknak a területi szintű fejlettségre gyakorolt hatásvizsgálatára kidolgozott modell elvi kereteit tárgyalja. Dolgozatunk első részében röviden összefoglaljuk a téma elméletörténeti hátterét, a második részében pedig felvázoljuk azt a modellt, amely alkalmas a monetáris és fiskális transzmissziós mechanizmus területi hatásainak vizsgálatára.

Az 1960-as évek végétől a területi diszparitások nőttek, mert az elsődleges jövedelemelosztás képtelen volt ezeknek a problémáknak a kezelésére. A területi különbségek mind a reálgazdasági mutatók (GDP, versenyszféra beruházása, munkanélküliségi ráta, stb.), mind pedig a jövedelmi mutatók (fogyasztói kosár összetételében és az inflációs várakozásokban) esetében karakteresebbé váltak. Az okok ma már ismertek: a régiókat sújtó válságok nem egyszerűen konjunkturális, hanem strukturális jellegűek voltak, amit az anticiklikus gazdaságpolitika beépített stabilizátorai nem, vagy csak korlátozottan tudták simítani.

Az elhúzódó strukturális válságoknak a fogyasztás visszaesésén túl súlyos, öngerjesztő hatásai lettek (pl.: kapacitások leépülése, növekvő munkanélküliség, csökkenő adóbevételek, magasabb képzettségűek elvándorlása, növekvő társadalmi feszültségek, szociális elégedetlenség növekedése, stb.). Ugyanakkor nem volt egyértelmű a célzott állami szerepvállalás hatékonysága sem, amiben nyilván szerepe lehetett a kiszorító hatásnak is. Másrészt a beavatkozások következtében létrejött költségvetési deficitet a kormányok lakossági állampapír kibocsátással kívánták fedezni, ami a versenyszféra beruházásainak csökkenését (crowding out hatás) eredményezte. Ennek hatására előállt kamatnövekedés a nemzeti fizetőeszközök felértékelődését generálta, ami a nettó export csökkenésével járt.

Az így kialakult helyzetet az Európai Gazdasági Közösség országaiban célzott területi támogatáspolitikával kívánták kezelni. Az egyre növekvő forrásfelhasználás eredményessége azonban korlátozottnak bizonyult (az 1990-es évek második felétől egyre több empirikus elemzés foglalkozik a területi alapú költségvetési transzferek és a területi GDP közötti kapcsolat feltárására).

A modell

Modellünk három kérdésre keresi a választ:

- A régiók (megyék) fejlődési pályáira milyen hatással vannak a monetáris és fiskális beavatkozások?;
- A beavatkozások következményei illeszkednek-e a hosszabb távú makrogazdasági trendekbe?
- Milyen típusú és nagyságú beavatkozásokra lenne szükség a pályakorrekciókhoz?

A modell az adott területi egység fejlettségi szintjének meghatározására a fajlagos átlagos munkajövedelmet veszi alapul, ami az adott térség gazdaság teljesítménye (az egy főre jutó GDP) és a fajlagos kibocsátásra (y) jutó bértömeg (B) alapján írható fel:

$$b_i = \frac{B_i}{L_i} = \frac{y_i}{L_i} \cdot \frac{B_i}{y_i},$$

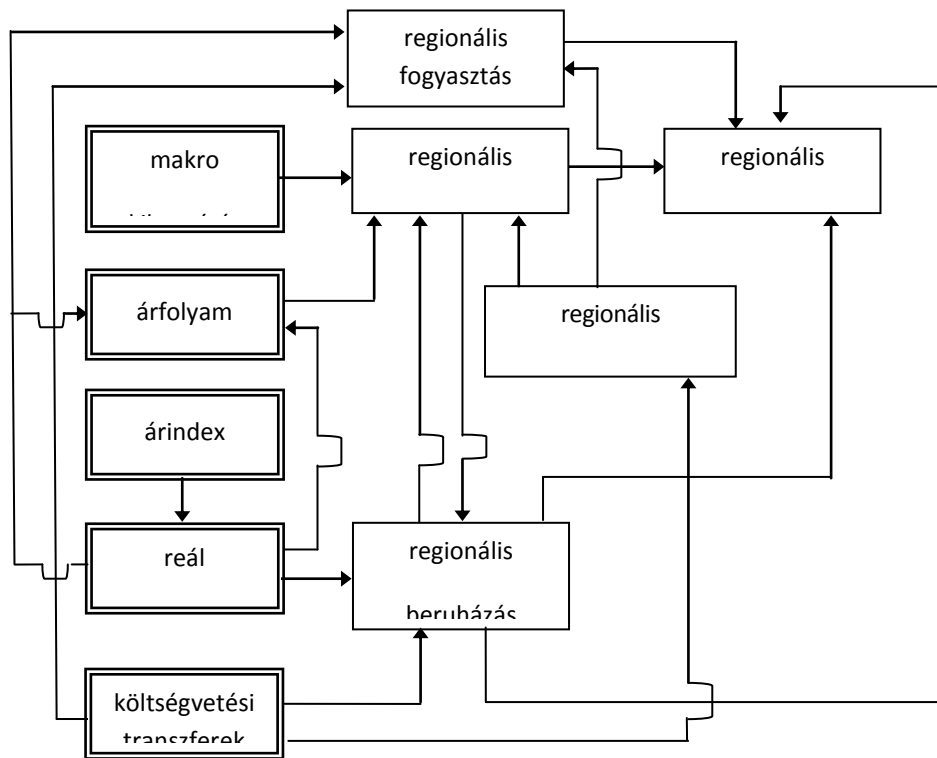
ahol: i a térség sorszám.

A modell négy exogén változóval operál (figyelembe véve a rendelkezésre álló területi statisztikai adatokat): a vizsgált időszak makro kibocsátása, az árindex, a reálkamat, valamint

a költségvetési transzferok (célzott területi EU és kormányzati transzferok; szociális támogatás: a vizsgált területre érkező rendszeres szociális segély, közmunkához kapcsolódó kifizetések, nyugdíj előtt állók szociális segélye, munkanélküli járadék összege).

A modellnek három endogén blokkja van (1. ábra):

- a regionális nettó termelési modul;
- a regionális beruházási modul;
- a regionális fogyasztási modul.

1. ábra. Modell struktúrája

Forrás: saját szerkesztés

Az előadás a modell alapján végzett empirikus vizsgálatok eredményét foglalja össze.